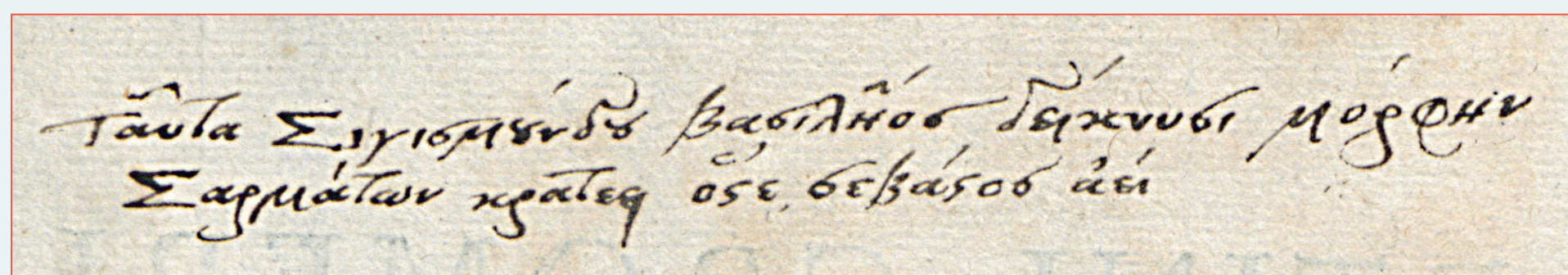

Vaimuaristokraatia

Kreeka keel kinnitas ristiusu võimsust üheskoos paljude elavate keeltega meieisapalve või piiblitekstide väljaannetes. Keelte (ja neid kõnelevate rahvaste) paljusust vägevuse sümbolina näeme ka Napoleoni üle saavutatud võidu ülistuseks ilmunud 42 eri keeles luuletusega kogumiku **Monumentum Pacis** (*Mälestusmärk Rahule*) puhul (Wroclaw 1818). Ent valitsejate ülistuseks piisab ka ainult kreekakeelsest vapikirjast või ülistusluuletusest, näiteks Poola kuninga **Sigismundus II Augustuse** (1520–1572) pildile identifitseerimata autori käsitsi lisatud luuleread Martin Cromeri raamatus *Poolakate päritolust ja vägitegudest* (*De origine et rebus gestis polonorum*. Basel: 1555).

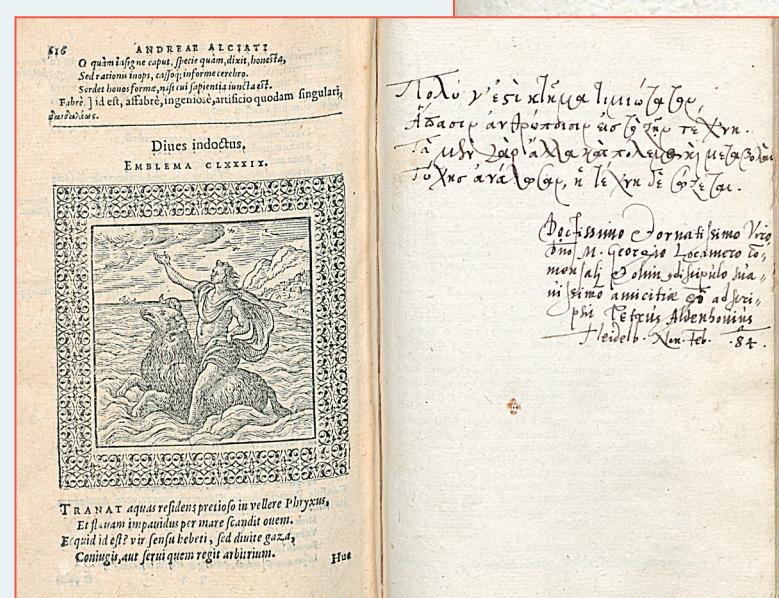

Pildil sel näha saad Sigismundi, kuninga palgeid; võitnud sarmaatlati, sai austuse jäädava ta.

Frisingeni Otto kroonika (Strasbourg 1515) tiitellehel näeme keiser **Maximilien I** (1459–1519) vappi ja sellele lisatud kreekakeelset kirja, milleks on Zeusi kohta käivad sõnad **Homeroselt** (*Ilias* 2. 118: *Τοῦ γὰρ κράτος ἔστι μέγιστον*) «Sest tema võim on ju suurim», Homerosel pisut muudetud värssi *Iliasest* (3. laul, värss 179: ... βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής 'hea valitseja ja vägev sõjamees') kasutab oma vapi all pühendusena valitsejale ka Pariisi kuninglik trükkal **Guillaume Morel** (1505–1564); aupaklik kreekakeelne pühendluuletus Hesse-Kasseli suguvõsa krahvidele saadab ka Friedrich Sylburgi Aristotelese väljaannet.

Kreeka keel oli üks paljude teiste keelte kõrval kuninganna **Kristiina** piduliku kroonimise (1650) auks välja antud juhutrükistes. Kristiina valitsusaeg jäi lühikeks (1632–1644 valitses regent): peatselt pärast kroonimist palus ta luba troonist loobuda, mis toimus 1654. aastal. Kuna ta oli keelteoskuse poolest kuulus, pühendas Johannes Agraesus talle ulatusliku kreeka heksameetrites õnnitluse. Kristiina isa, kuningas **Gustav II Adolfi** (1594–1632), Tartu *Academia Gustaviana* asutaja surma akadeemias igal aastal mälestusaktusega; ka Riia gümnaasiumis mälestati teda leinajutluste ja luulekogumikega, 1634. aastal leiame ühest kogumikust Riia gümnaasiumi rektori **Aggaeus Friderici** kreekakeelse luuletuse. Ent kreeka keeles võis õnnitleda ka lihtsurelikke, näiteks tublisid tudengeid.

Selles võis kirja panna muidu tarkusi ja mõtteteri: Wroclawi kandist pärit Andreas Brettinus jättis Georg Locamerusele Andreas Alciati embleemiraamatusse näiteks mälestuseks järgmised sõnad: «Jumala asjade juures on tõde, inimeste omade juures kadedus.»

Igasuguse juhuluule: õnnitluste, pühenduste, leina- ja pulmalaulude, sünnipäevaks, kroonimiseks, ristseks kirjutatud hulk on mõõtmatu ladina- ja rahvuskeelte puhul, kuid koguni kreeka keele puhul kipub järg kaduma. Kõige vähem paistavad kreekakeelse luulega humanismiajal silma bütsantsist tulnud kreeklased ise, kuigi mõned on aktiivsemad luuletajad, näiteks **Janos Laskaris** (1445–1572), kelle epigrammi näeme J. Griphaniuse 1572. aasta Homerosel väljaandes. Kreekapäraste nimede kandjad pole küll alati kreeklased nagu nägime Melanchthoni ja paljude teiste puhul, kuid sobivad hästi kreeka thesauruse väljaandjale **Henricus Stephanusele** või väga paljude kreeka autorite teoseid trükkinud Baseli printerile **Johannes Oporinusele** (1507–1568)!

JOHANNES LASCARIS
Philologus Graecus.

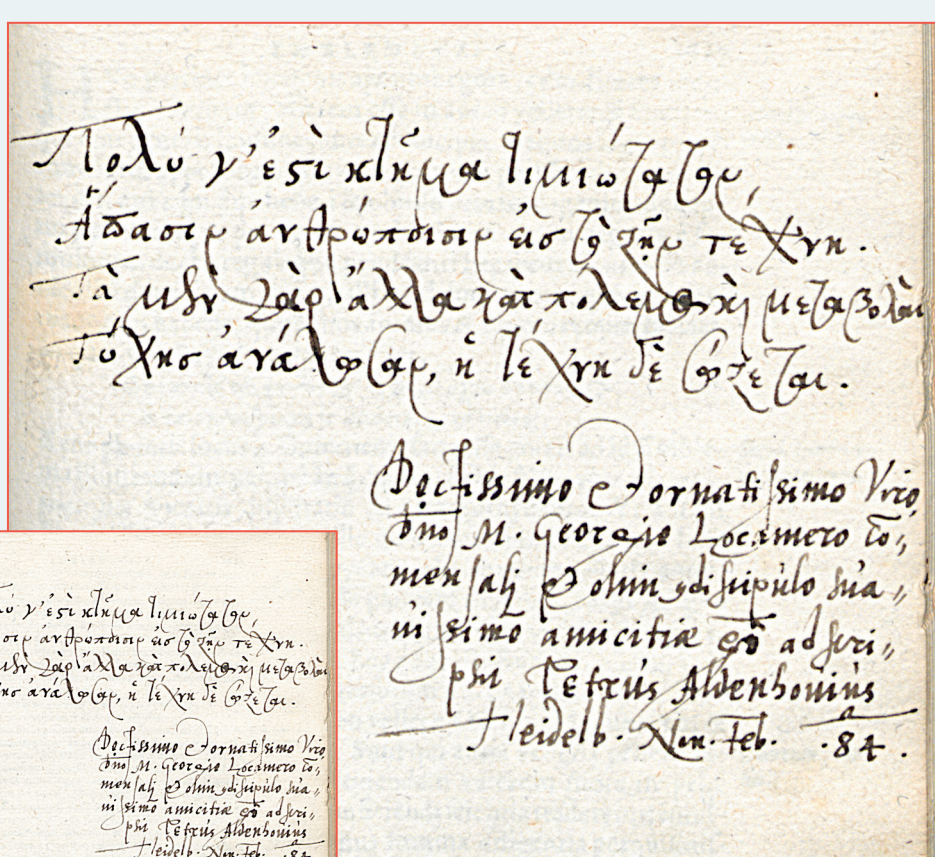

JOHANNES OPORINUS.
Graecae Linguae Prof. et Typogr. Basili.

P. Freher. *Theatrum virorum...*, Nürnberg 1685–88

Oma armastust kreeka keele vastu sai väljendada ka kreekakeelset deviisi kasutades nagu Baseli trükkali **Johannes Frobeniuse** (1460–1527) 'mõttele lihtsalt' (*sape simpliciter, φρονεῖ ἀπλῶς*).

Kui juhuluuletuse keelevaliku tingib sageli kontekst, näiteks kreeka autori teoste saateks sobib kreekakeelne luuletus, siis tihti rõhutab kreeka keele eelistamine lihtsalt asjaosaliste kuulumist vaimueliidi hulka. Seda rolli täidab prantsuse poeedi ja Plejaadi liikme **Jean Dorat'** pühendus **Dionysius Lambinusele** (1520–1572) Rooma komöödiakirjaniku Plautuse teoste väljaandes Pariisis (tõsi, ka Lambin oli töötanud Collège de France'i kreeka keele professorina!). Eriti elitaarne on omavaheline kreekakeelse kirjavahetuse pidamine: selle (ja heebreakeelsete kirjade) poolest oli kuulus üks haritumaid humanismiaja naisi **Anna Maria van Schurmann** (1607–1678), aga aktiivset kreekakeelset kirjavahetust pidasid teiste seas ka **Philipp Melanchthon**, **Adrianus Turnebos** (1512–1565) ja **Joachim Camerarius** (1500–1574). Oma eruditsiooni sai näidata ka Rooma autoreid kreeka keelde tõlkides - seda näeme Camerariuse Catulluse tõlkest. Kui enda värssidest tuli puudu, võis kasutada cento-vormi (kol-laaži), laenates Homeroselt või näiteks – nagu Camera-rius ja Tallinna gümnaasiumi kreeka keele professor, hilisem pastor **Reiner Brockmann** – Theokritoselt.

Omnia Andreae Alciati emblemata. Antwerpen 1577.

Igal juhul oli kreeka keelele pühendumine piisav teenimaks endale kohta oma aja suurvaimude hulgas: **Paul Freheri Vaated kuulsatele ja erudeeritud meestele** (*Theatrum virorum eruditione clarorum*, Nürnberg 1685–88) loeb üles arvukalt kreeklastest ja hellenistidest humaniste.